

Kriz Ortamında Kobilerin Muhasebeci Seçimini Etkileyen Faktörler: Kütahya Araştırması

Selçuk YALÇIN*

ÖZET:Günümüz küresel kriz ortamında yönetimin muhasebeden talep ettiği bilgilerin kapsam ve hacminde değişimler olmuştur. Bu ortamda işletmelerde muhasebeci seçimini etkileyen faktörlerin tespit edilmesi anlamlı sonuçlar ortaya çıkartabilir. Bu yüzden Türkiye’de küçük ve orta büyüklükte işletmelerde muhasebeci seçimlerini etkileyen faktörler araştırılmıştır. Anketin faktör analizi ve güvenilirlik analizleri ile örneklemin demografik özelliklerinin araştırılması ve çapraz tablolar SPSS 17 programında yapılmıştır. Dört faktör tespit edilmiştir. Bunlar eğitim, toplumsal konum, kişisel özellikler ve parasal konulardır. Bu faktörlerde toplanan değişkenlerin ortalamaları incelendiğinde, işletme yöneticilerinin kişisel özelliklere daha fazla önem verdiklerini ve parasal konuların önceliğinin diğer faktörlere göre daha az olduğunu söyleyebiliriz.

Anahtar Kelimeler: Muhasebeci Seçimi, Faktör Analizi, KOBİ, Kriz.

The Factors Affecting the Chouse of Accountant of Kobi’s In Global Crisis: A Research of Kütahya

ABSTRACT: In today's global crisis environment, there have been changes in management's request from accounting scope and volume of information. In this environment, determining the factors of influence the selection of accountants can reveal meaningful results. Therefore, it has been investigated factors affecting selection of accountants in small and medium-sized enterprises in Turkey. Reliability research, factor analysis of the questionnaire and demographic characteristics of the subjects and cross tabs were conducted in SPSS 17 program. Four factors were determined. These are education, social position, personal characteristics and monetary issues. Analyzing the means of variables accumulated in these factors, it can be said that business executives give more importance to personal characteristics and priorities of monetary issues less than the other factors.

Keywords: Chouse of Accountant, Factor Analysis, SME, Crisis

GİRİŞ

Hizmet sunumunda hizmetin tanıtılması, diğerlerinden farkının ve hizmet kalitesinin ortaya konması ve böylece müşteri memnuniyetinin sağlanması önemlidir. Böylece memnun müşterilerden uzun süreli kazanç elde etmek mümkün olur. Günümüzde her alanda olduğu gibi hizmet alanında da rekabet yoğunlaşmıştır. Yoğunlaşan rekabet ortamında işletmeler, farklılaştırma, odaklanma veya maliyet liderliği stratejilerini rekabet avantajı sağlamak amacıyla kullanabilirler. Bu durumda hizmet kalitesi önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Muhasebe meslek mensupları da hizmet sunarlar. Ülkemizde muhasebe mesleği kanun ve yönetmeliklerle düzenlenmiştir. Bu düzenlemelerle verilen hizmetlerin potansiyel müşterilere tanıtılmasıyla ilgili her türlü faaliyet, marka tescili, reklam ve fiyat rekabeti yasaklanarak muhasebe hizmeti sunumunda tekeli bir piyasa oluşturulmuştur. Ayrıca etik ilkeler yönetmeliğinin 33. maddesi muhasebe meslek mensuplarının müşteri kabulünü düzenleyerek muhasebe meslek mensuplarının müşteri seçimi gündeme getirmiştir. Oysa rekabetçi olmayan piyasalarda hizmet kalitesini ölçmek ve arttırmak kolay değildir. Belirtilen düzenlemelerde etik değerler, haksız rekabet ve reklam yasağı yönetmelikleri ile hizmet kalitesinin artırılacağı belirtilmektedir. Ayrıca meslek mensuplarının reklam ve tanıtım amacıyla kullanmamak kaydıyla akademik çalışmalar yapabileceği, Birlik ve odalar tarafında eğitim çalışmaları düzenleneceği ve meslek mensuplarının bunlara katılımının zorunlu olduğu belirtilmektedir.

TEORİK ÇERÇEVE

Muhasebenin en önemli görevlerinden biri özelde yöneticilere genelde ise muhasebeden bilgi bekleyen herkese bilgi sunmaktır. Ülkemizde serbest muhasebecilik, serbest muhasebeci mali müşavirlik ve mali müşavirlik meslekleri

* Yrd.Doç.Dr. Dumlupınar Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Muhasebe Bölümü

kanun ve yönetmeliklerle düzenlenmiştir. Bu amaçla 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu 20194 sayılı Resmi Gazetede 13.6.1989 tarihinde yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. 26 Temmuz 2008 tarih ve 26948 sayılı Resmi Gazetede yayınlan Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunla bazı değişiklikler yapılmıştır. Buna ilave olarak Türkiye Serbest Muhasebeci Malî Müşavirler ve Yeminli Malî Müşavirler Odaları Birliği 19 Ekim 2007 tarih ve 26675 sayılı Resmi gazetede Serbest Muhasebeciler, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirlerin Mesleki Faaliyetlerinde Uyacakları Etik İlkeler Hakkında Yönetmelik ve 21 Kasım 2007 tarih ve 26707 sayılı resmi gazetede Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Mesleklerine İlişkin Haksız Rekabet ve Reklam Yasağı Yönetmeliklerini yayınlamıştır. Böylece yapılan düzenlemelerle muhasebe hizmetinin sunumunda rekabetçi şartların oluşmasını engellemiştir. Bu yapılırken de kamu yararı ve mesleki dayanışma ön plana çıkarılmıştır. Şüphesiz muhasebe hizmetinde kamu yararının ön planda tutulması önemlidir. Yine muhasebe meslek mensuplarının serbest rekabet şartlarında bir ticari işletme gibi çalışması problemler ortaya çıkarabilir. Ancak bununla birlikte yararlı ve kaliteli bilgiye ulaşma hedefi, kamu yararı, etik endişeler ve haksız rekabeti önlemek adına gölgelenmiştir. Böylece muhasebe hizmetini alanların hizmet kalitesini değerlendirerek rekabetçi şartlarda muhasebe meslek elemanını seçmesi yerine kanun ve yönetmeliklerle meslek mensuplarının ve hizmetlerin standartlaştırılması yoluna gidilmiştir. Bu durum özellikle yönetime yardımcı bilgiler sunmaya yönelik maliyet ve yönetim muhasebesi analizlerini yapan ve danışmanlık hizmeti sunan meslek mensupları açısından önemli zorluklar ortaya çıkarmaktadır. Bu şartlar altında işletmelerin muhasebe meslek elemanı seçimlerinde etkili olan faktörlerin belirlenmesi önemli sonuçlar ortaya koyabilir.

Muhasebeci seçiminde etkili olan faktörler çeşitli çalışmalarda ele alınmıştır. McDonough (1971) muhasebecinin işletmeler tarafından pozitif değer olarak değerlendirilen kendi rolünü tanımlamak için her zaman gerekli beceri ve uzmanlığı sahip olması gerektiğini belirtmiştir. Chawla vd. (1993) muhasebeciyle ilgili beklentilerin sadece seçim kararı için değil, muhasebeciden memnuniyetin sürmesi için de en önemli etken olduğu ve muhasebecinin tecrübe, güvenilirlik, profesyonellik ve uzmanlık konularında beklentileri karşıladığı veya aştığında müşteriyi memnun ettiğini belirtmiştir. Scott vd. (1996) Avustralya’da muhasebeci seçimini etkileyen faktörleri inceleyen bir anket uygulamış, hizmet işletmelerinde rekabetin önemini belirttiğinden sonra, muhasebede hizmet kalitesini ele almıştır. Ayrıca kaliteli muhasebe hizmetinin etkili tanıtım aracı olabileceğini belirtmiştir. Thompson (1997) iyi muhasebeci seçiminde on faktörü; yetenek, güvenilirlik, profesyonellik, deneyim, saygınlık, kolay bulunabilme, uygunluk, geçerlilik, maliyet ve yasallık olarak belirtmiştir. Schaefer ve Zimmer (2003) muhasebecilerin çalışan seçimi ve muhasebe mesleğinde devletin düzenlemelerini ve onların kazançlarına etkisini incelemiştir. Profesyonel hizmetler sektörüne girişlerin artırılması meslek mensuplarının kazançlarda bazı rekabetçi baskıları ortaya çıkardığını belirtmiş ve Amerikan Sertifikalı Kamu Muhasebecileri Enstitüsü’nün yaptığı düzenlemeleri açıklamıştır. Scofield vd (2004) etik değerler ve muhasebeci seçimi konusunu araştırmış ve muhasebeci seçimi etik değerlerle çok büyük oranda ilişkili olduğunu ancak uygulamacının işe kabulünden sonra etik değerleri pek önemsemediğini ortaya koymuştur. Ülkemizde ise etik ilkeler yönetmeliği temel etik ilkeleri dürüstlük, tarafsızlık, mesleki yeterlilik ve özen, gizlilik ve mesleki davranış olarak sıralanmıştır.

Günümüzde ABD’de başlayan ve tüm dünyaya yayılan küresel kriz ortamında yöneticilerin muhasebeden beklediği bilgilerin kapsam ve hacminde değişme olmuştur. Bu anlamda bir taraftan muhasebecilerin eğitimi, kişisel özellikleri, toplumsal durumları diğer taraftan da muhasebecilerin işletmeye olan maliyetleri önemli hale gelmiştir. İşte bu şartlar altında işletmelerin muhasebeci seçim faktörlerini incelenmesi önemli sonuçlar ortaya koyabilir.

ARAŞTIRMANIN METODU

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı kriz ortamında küçük ve orta büyüklükte işletmelerinin muhasebeci seçimini etkileyen faktörleri tespit etmektir. Ayrıca tespit edilen bu faktörlerin ağırlıkları ve bu faktörlerde toplanan değişkenlerin ortalama değerleri hesaplanarak işletmelerin muhasebeci tercihleri açıklanmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın Ana Kütlesi Ve Örnekleme

Araştırmanın ana kütesini Türkiye’de faaliyet gösteren küçük ve orta ölçekli işletmeler (kobi) oluşturmaktadır. Örnekleme Kütahya ilinde faaliyet gösteren kobiler arasında rassal olarak seçilmiştir. Seçilen örnekleme anket dağıtılmış ve daha sonra toplanmıştır.

Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Ülkemizde faaliyet gösteren işletmelerin büyük bir kısmı küçük ve orta ölçekli işletmelerdir. Bu yüzden çalışmamızın kapsamına bu tür işletmeler alınmıştır. Bununla birlikte örneklemin, sayısı itibariyle, Türkiye’deki tüm işletmeleri temsil yeteneğinin düşük olduğu söylenebilir. Diğer taraftan anket hazırlanırken özen gösterilmiş olmasına rağmen, çalışma katılımcıların soruları yanlış anlamasından kaynaklanan hataları barındırıyor olabilir.

Ölçme Aracının Geliştirilmesi

Çalışmamızda birincil veri toplamak amacıyla bir anket geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Anketin hazırlanmasında veri tabanları ve kütüphane kataloglarının taranmasıyla elde edilen ikincil veriler kullanılmış ve Scott vd. (1996), Tothompson (1997), Scofield vd (2004) ve Tavşancıl (2002) çalışmalarından yararlanılmıştır. Böylece elde edilen madde havuzunda ölçme aracı hazırlama teknik ve yöntemleri doğrultusunda gerekli düzeltmeler alanında uzman kişilere danışılarak yapılmıştır. Anketin ön testi 20 işletmeye uygulanarak yapılmıştır. Yapılan düzeltmelerden sonra geriye kalan maddeler ankette rassal olarak sıralanmıştır. Böylece ölçülmek istenen kapsam önceden belirlenerek sorular/maddeler bu kapsama göre hazırlanmıştır. Anketin soruları Likert tipi 5’li ölçek ile hazırlanmıştır. Denek her madde ile ilgili tutum derecesini bu seçeneklerden birisini işaretleyerek belirtmiştir.

Veri Toplama Süreci

Anket 2010 yılı Mart-Mayıs döneminde Kütahya ilinde rassal olarak seçilen 500 işletmeye doldurulmak üzere bırakılmıştır. Bu süreçte bazı yöneticiler anketi cevaplamayı ret etmiş, bazıları da anket formunu iade etmemişlerdir. Böylece bırakılan anketlerden 340 adedi geri alınabilmıştır. 340 anket formundan 318 adedinin kullanılabilir olduğu ve anket geri dönüş oranının yaklaşık % 64 olduğu görülmüştür.

VERİLERİN ANALİZİ

Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde çeşitli istatistiksel tekniklerden yararlanılmıştır. İstatistiksel işlemler SPSS 17 istatistik paket programı ile yapılmıştır. Bu analizler için betimsel ve yordamsal istatistik teknikleri kullanılmıştır. Betimsel analiz kapsamında; aritmetik ortalama, standart sapma ve yüzde-frekans değerleri ve çapraz tablolar incelenmiştir. Yordamsal analiz kapsamında ise, faktör analizi ve güvenilirlik analizi yapılmıştır.

Demografik Özellikler

Ankette katılımcıların demografik özelliklerini ölçmek amacıyla işletmenin bulunduğu sektör, işletmede çalışan sayısı, işletmenin faaliyet süresi ve anketi cevaplayanın işletmedeki pozisyonu sorulmuştur. Anketi cevaplayan işletmelerin buldukları sektörler Tablo 1’de sunulmuştur. Katılımcı işletmelerin % 49.4’ü ticaret, % 28.3’ü hizmet ve % 22.3’ü üretim yapan sektörlerle ait işletmelerdir.

Tablo 1: Sektör

Sektör	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hizmet	90	28.3	28.3	28.3
Üretim	71	22.3	22.3	50.6
Ticaret	157	49.4	49.4	100.0
Toplam	318	100.0	100.0	

Alınan cevaplar doğrultusunda ankete katılan işletmelerin çalışan sayıları Tablo 2’de özetlenmiştir. Anketi cevaplayan işletmelerde çalışan sayıları incelendiğinde % 68.8’inin 49 işçiden az % 14.9’unun 50 ile 99 arasında işçi çalıştırdığı görülmektedir. 150’den fazla işçi çalıştıran işletme ise sadece % 8.5 oranındadır.

Tablo 2: Çalışan Sayısı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
1-49	218	68.6	68.8	68.8
50-99	47	14.8	14.8	83.6
100-149	25	7.9	7.9	91.5
150 üzeri	27	8.5	8.5	100.0
Toplam	317	99.7	100.0	
Cevapsız	1	0.3		
Toplam	318	100,0		

Anketi cevaplandıran kişilerin işletmedeki pozisyonları Tablo 3'te sunulmuştur. Cevaplayıcıların sadece % 27.6'sı işletme sahibiyken, diğerleri çeşitli seviyelerde işletme çalışanından oluşmaktadır.

Tablo 3: Cevaplayıcının İşletmedeki Pozisyonu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
İşletme sahibi	87	27.4	27.6	27.6
Sorumlu müdür	71	22.3	22.5	50.2
Bölüm şefi	65	20.4	20.6	70.8
Diğer işletme çalışan	92	28.9	29.2	100.0
Toplam	315	99.1	100.0	
Cevapsız	3	0.9		
Toplam	318	100.0		

Anketi cevaplayan işletmelerin faaliyet süreleri Tablo 4'te sunulmuştur. Tablo incelendiğinde işletmelerin % 81'inin 15 yıldan daha az süredir var olan işletmeler olduğu görülmektedir. Diğer taraftan 15 yıldan daha uzun süredir var olan işletme oranı sadece % 19'dur. Bunun nedeni yaşanan krizlerin işletmelerin kapanmasına yol açması olabilir. Diğer taraftan bu sonuç kobilerin sahiplerinden sonra gelen nesillere aktarılmadığının da bir göstergesi olarak görülebilir.

Tablo 4: Faaliyet Süresi

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
1-4 yıl	82	25.8	25.9	25.9
5-9 yıl	105	33.0	33.2	59.2
10-14 yıl	69	21.7	21.8	81.0
15 yıl üzeri	60	18.9	19.0	100.0
Toplam	316	99.4	100.0	
Cevapsız	2	0.6		
Toplam	318	100,0		

Anketi cevaplandıran işletmelerin muhasebe kayıtlarının tutulma şekilleri Tablo 5'te sunulmuştur. Buna göre işletmelerin % 3.9'unda işletme defterleri işletme bünyesinde imza yetkisi bulunan işletme çalışanı tarafından, % 28'inde işletme bünyesinde tutulmakta ve dışardan danışmanlık alınmakta ve % 68.1'inde ise işletme dışında bir muhasebeci tarafından tutulmaktadır.

Tablo 5: İşletme Defterlerini Tutuluş Şekli

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
1	8	2.5	3.9	3.9
2	58	18.2	28.0	31.9
3	141	44.3	68.1	100.0
Toplam	207	65.1	100.0	
Cevapsız	111	34.9		
Toplam	318	100.0		

1. İşletme bünyesinde imza yetkisi bulunan işletme çalışanı tarafından
2. İşletme bünyesinde tutulmakta dışardan danışmanlık alınmakta
3. İşletme dışında bir muhasebeci tarafından tutulmaktadır.

Tablo 6’da işletmelerde ayrı bir muhasebe biriminin varlığı özetlenmiştir. Buradan soruya cevap veren işletmelerin yarısında ayrı bir muhasebe birimi olduğu görülmektedir.

Tablo 6: İşletmede Ayrı muhasebe Birimi Var mı?

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Vardır	109	34.3	50.0	50.0
Yoktur	109	34.3	50.0	100.0
Toplam	218	68.6	100.0	
Cevapsız	100	31.4		
Toplam	318	100.0		

Tablo 7’de işletmede ayrı bir maliyet/yönetim muhasebesi biriminin varlığı özetlenmiştir. Buna göre soruya cevap veren işletmelerin % 13.3’ünde ayrı bir maliyet/yönetim muhasebesi birimi vardır.

Tablo 7: İşletmede Ayrı bir Maliyet/Yönetim Muhasebesi Birimi Var mı?

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Vardır	29	9.1	13.3	13.3
Yoktur	189	59.4	86.7	100.0
Toplam	218	68.6	100.0	
Cevapsız	100	31.4		
Toplam	318	100.0		

Anketi cevaplandıranların sektörler itibariyle faaliyet süreleri Tablo 8’de sunulmuştur. Tablo incelendiğinde hizmet işletmelerinin çoğunluğunun 1-4 yıl arası, üretim işletmelerinin çoğunluğunun 5-9 yıl arası ve ticaret işletmelerin çoğunluğunun 5-9 yıl arası faaliyette oldukları görülmektedir.

İşletmelerin buldukları sektörler ve muhasebe kayıtlarının tutulma şekli Tablo 9’da özetlenmiştir. Hizmet işletmelerinin % 6.9’unun defterleri işletme bünyesinde imza yetkisi bulunan işletme çalışanı tarafından, % 8.6’sının defterleri işletme bünyesinde imza yetkisi olmayan çalışan tarafından tutulmakta ve işletme dışından hizmet alınmaktadır. % 84.5’inde ise işletme dışında yetkili kişiler tarafından tutulmaktadır. Üretim işletmelerinde durum biraz farklıdır. % 5.6’sının defterleri işletme bünyesinde imza yetkisi bulunan işletme çalışanı tarafından, % 58.3’ünün defterleri işletme bünyesinde imza yetkisi olmayan çalışan tarafından tutulmakta ve işletme dışından hizmet alınmaktadır. % 36.1’inde ise işletme defterleri işletme dışında yetkili kişiler tarafından tutulmaktadır. Ticaret işletmelerinde ise hizmet işletmelerine benzer bir durum vardır. Ticaret işletmelerinin % 1.8’inin defterleri işletme bünyesinde imza yetkisi bulunan işletme çalışanı tarafından, % 28.3’ünün defterleri işletme bünyesinde imza yetkisi olmayan çalışan tarafından tutulmakta ve işletme dışından hizmet alınmaktadır. % 77.0’sinde ise işletme defterleri işletme dışında meslek mensupları tarafından tutulmaktadır.

Tablo 8: Sektör – Faaliyet Süresi Çapraz Tablo

		Faaliyet süresi				Toplam	
		1-4 yıl	5-9 yıl	10-14 y	15 üstü		
Sektör	Hizmet	Frekans	22	18	11	8	59
		Beklenen Fre.	17.5	19.4	13.4	8.7	59.0
		Sektör içi %	37.3	30.5	18.6	13.6	100.0
		Faal.Süre içi %	34.4	25.4	22.4	25.0	27.3
		Toplam %	10.2	8.3	5.1	3.7	27.3
	Üretim	Frekans	10	14	9	6	39
		Beklenen Fre.	11.6	12.8	8.8	5.8	39.0
		Sektör içi %	25.6	35.9	23.1	15.4	100.0
		Faal.Süre içi %	15.6	19.7	18.4	18.8	18.1
		Toplam %	4.6	6.5	4.2	2.8	18.1
	Ticaret	Frekans	32	39	29	18	118
		Beklenen Fre.	35.0	38.8	26.8	17.5	118.0
Sektör içi %		27.1	33.1	24.6	15.3	100.0	
Faal.Süre içi %		50.0	54.9	59.2	56.3	54.6	
Toplam %		14.8	18.1	13.4	8.3	54.6	
Toplam	Frekans	64	71	49	32	216	
	Beklenen Fre.	64.0	71.0	49.0	32.0	216.0	
	Sektör içi %	29.6	32.9	22.7	14.8	100.0	
	Faal.Süre içi %	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	
	Toplam %	29.6	32.9	22.7	14.8	100.0	

Buradan elde edilen sonuçlarla işletmelerde ayrı muhasebe birimlerinin bulunup bulunmaması karşılaştırılması destekleyici sonuçlar verebilir. İşletmelerin sektörler itibarıyla ayrı muhasebe birimine sahip olma durumları Tablo 10'da sunulmuştur. Buna göre, hizmet işletmelerinin % 45'8'inde, üretim işletmelerinin % 87.2'sinde ve ticaret işletmelerinin % 40'ında ayrı muhasebe birimi vardır. Buradan özellikle üretim işletmelerinde ayrı muhasebe birimi oluşturulduğu ve muhasebe kayıtlarının bu birimlerde tutulmakta olduğu sonucu çıkartılabilir.

İşletmelerde ayrı maliyet ve yönetim muhasebesi birimi olup olmadığı Tablo 11'de sunulmuştur. Hizmet işletmelerinin % 10.2'sinde, üretim işletmelerinin % 38.5'inde ve ticaret işletmelerinin % 6.7'sinde ayrı maliyet/yönetim muhasebesi birimi oluşturulduğu görülmektedir. Üretim işletmelerinin diğer işletme türlerinden daha çok maliyet ve yönetim bilgisine ihtiyaçları olduğu için bu durum normal olarak karşılanabilir. Bununla birlikte elde edilen oranın düşük olduğu da söylenebilir.

Tablo 9: Sektör - Defter Çapraz Tablo

		Defter			Toplam	
		1	2	3		
Sektör	Hizmet	Frekans	4	5	49	58
		Beklenen Fre.	2.2	16.3	39.5	580
		Sektör içi %	6.9	8.6	84.5	100.0
		Defter içi %	50.0	8.6	34.8	28.0
		Toplam %	1.9	2.4	23.7	28.0
	Üretim	Frekans	2	21	13	36
		Beklenen Fre.	1.4	10.1	24.5	36.0
		Sektör içi %	5.6	58.3	36.1	100.0
		Defter içi %	25.0	36.2	9.2	17.4
		Toplam %	1.0	10.1	6.3	17.4
	Ticaret	Frekans	2	32	79	113
		Beklenen Fre.	4.4	31.7	77.0	113.0
Sektör içi %		1.8	28.3	69.9	100.0	
Defter içi %		25.0	55.2	56.0	54.6	
Toplam %		1.0	15.5	38.2	54.6	
Toplam	Frekans	8	58	141	207	
	Beklenen Fre.	8.0	58.0	141.0	207.0	
	Sektör içi %	3.9	28.0	68.1	100.0	
	Defter içi %	100.0	100.0	100.0	100.0	
	Toplam %	3.9	28.0	68.1	100.0	

1. İşletme bünyesinde imza yetkisi olan işletme çalışanı tarafından tutulmakta
2. İşletme bünyesinde işletme çalışanı tarafından tutulmakta ve işletme dışından danışmanlık hizmeti alınmakta.
3. İşletme dışından hizmet alınmaktadır.

İşletmelerin faaliyet süreleriyle defterlerinin tutulduğu yer ve tutulma şeklinin karşılaştırması Tablo 12'da sunulmuştur. 1-4 yıl arası var olan işletmeler ve 15 yıl ve üzeri var olan işletmelerde muhasebe hizmeti yoğunlukla işletme dışından sağlanırken, 5-14 yıl arası işletmelerde defterler daha çok işletme içinde muhasebe biriminde tutulmaktadır. Bununla birlikte Tablo 13'te de görülebileceği gibi her bir grupta ayrı muhasebe biriminin varlığı konusunda yaklaşık olarak eşit oranlarla karşılaşmaktayız. Ayrıca Tablo 14'te görüleceği üzere işletmelerin faaliyet süresi arttıkça ayrı maliyet/yönetim muhasebesi birimi oluşturma oranları artmaktadır.

Tablo 10: Sektör – Ayrı Muhasebe Birimi Çapraz Tablo

		Ayrı Muhasebe Birimi		Toplam	
		Vardır	Yoktur		
Sektör	Hizmet	Frekans	27	32	59
		Beklenen Fre.	29.5	29.5	59.0
		Sektör içi %	45.8	54.2	100.0
		Ayrı Muh.Birimi içi %	24.8	29.4	27.1
		Toplam %	12.4	14.7	27.1
	Üretim	Frekans	34	5	39
		Beklenen Fre.	19.5	19.5	39.0
		Sektör içi %	87.2	12.8	100.0
		Ayrı Muh.Birimi içi %	31.2	4.6	17.9
		Toplam %	15.6	2.3	17.9
	Ticaret	Frekans	48	72	120
		Beklenen Fre.	60.0	60.0	120.0
Sektör içi %		40.0	60.0	100.0	
Ayrı Muh.Birimi içi %		44.0	66.1	55.0	
Toplam %		22.0	33.0	55.0	
Toplam	Frekans	109	109	218	
	Beklenen Fre.	109.0	109.0	218.0	
	Sektör içi %	50.0	50.0	100.0	
	Ayrı Muh.Birimi içi %	100.0	100.0	100.0	
	Toplam %	50.0	50.0	100.0	

Tablo 11: Sektör – Ayrı Maliyet Yönetim Birimi Çapraz Tablo

		Maliyet Yönetim		Toplam	
		Vardır	Yoktur		
Sektör	Hizmet	Frekans	6	53	59
		Beklenen Fre.	7.8	51.2	59.0
		Sektör içi %	10.2	89.8	100.0
		Ayrı Mal.Yön.Br.İçİ %	20.7	28.0	27.1
		Toplam %	2.8	24.3	27.1
	Üretim	Frekans	15	24	39
		Beklenen Fre.	5.2	33.8	39.0
		Sektör içi %	38.5	61.5	100.0
		Ayrı Mal.Yön.Br.İçİ %	51.7	12.7	17.9
		Toplam %	6.9	11.0	17.9
	Ticaret	Frekans	8	112	120
		Beklenen Fre.	16.0	104.0	120.0
Sektör içi %		6.7	93.3	100.0	
Ayrı Mal.Yön.Br.İçİ %		27.6	59.3	55.0	
Toplam %		3.7	51.4	55.0	
Toplam	Frekans	29	189	218	
	Beklenen Fre.	29.0	189.0	218.0	
	Sektör içi %	13.3	86.7	100.0	
	Ayrı Mal.Yön.Br.İçİ %	100.0	100.0	100.0	
	Toplam %	13.3	86.7	100.0	

Tablo 12: Faaliyet Süresi - Defter Çapraz Tablo

		Defter			Toplam	
		1	2	3		
Faaliyet Süresi	1-4 yıl	Frekans	2	8	52	62
		Beklenen Fre.	2.4	17.5	42.0	62.0
		Faal.Süre içi %	3.2	12.9	83.9	100.0
		Defter içi %	25.0	13.8	37.4	30.2
		Toplam %	1.0	3.9	25.4	30.2
	5-9 yıl	Frekans	2	28	40	70
		Beklenen Fre.	2.7	19.8	47.5	70.0
		Faal.Süre içi %	2.9	40.0	57.1	100.0
		Defter içi %	25.0	48.3	28.8	34.1
		Toplam %	1.0	13.7	19.5	34.1
	10-14 yıl	Frekans	3	17	28	48
		Beklenen Fre.	1.9	13.6	32.5	48.0
		Faal.Süre içi %	6.3	35.4	58.3	100.0
		Defter içi %	37.5	29.3	20.1	23.4
		Toplam %	1.5	8.3	13.7	23.4
	15 yıl üzeri	Frekans	1	5	19	25
		Beklenen Fre.	1.0	7.1	17.0	25.0
		Faal.Süre içi %	4.0	20.0	76.0	100.0
		Defter içi %	12.5	8.6	13.7	12.2
		Toplam %	.5	2.4	9.3	12.2
Toplam	Frekans	8	58	139	205	
	Beklenen Fre.	8.0	58.0	139.0	205.0	
	Faal.Süre içi %	3.9	28.3	67.8	100.0	
	Defter içi %	100.0	100.0	100.0	100.0	
	Toplam %	3.9	28.3	67.8	100.0	

1. İşletme bünyesinde imza yetkisi olan işletme çalışanı tarafından tutulmakta
2. İşletme bünyesinde işletme çalışanı tarafından tutulmakta ve işletme dışından danışmanlık hizmeti alınmakta.
3. İşletme dışından hizmet alınmaktadır.

Tablo 13: Faaliyet Süresi – Ayrı Muhasebe Birimi Çapraz Tablo

		Ayrı Muhasebe Birimi		Toplam	
		Vardır	Yoktur		
Faaliyet Süresi	1-4 yıl	Frekans	36	28	64
		Beklenen Fre.	32.3	31.7	64.0
		Faal.Süre içi %	56.3	43.8	100.0
		Ayrı Muh. Br. içi %	33.0	26.2	29.6
		Toplam %	16.7	13.0	29.6
	5-9 yıl	Frekans	37	34	71
		Beklenen Fre.	35.8	35.2	71.0
		Faal.Süre içi %	52.1	47.9	100.0
		Ayrı Muh. Br. içi %	33.9	31.8	32.9
		Toplam %	17.1	15.7	32.9
	10-14 yıl	Frekans	21	28	49
		Beklenen Fre.	24.7	24.3	49.0
		Faal.Süre içi %	42.9	57.1	100.0
		Ayrı Muh. Br. içi %	19.3	26.2	22.7
		Toplam %	9.7	13.0	22.7
	15 yıl üzeri	Frekans	15	17	32
		Beklenen Fre.	16.1	15.9	32.0
		Faal.Süre içi %	46.9	53.1	100.0
		Ayrı Muh. Br. içi %	13.8	15.9	14.8
		Toplam %	6.9	7.9	14.8
Toplam	Frekans	109	107	216	
	Beklenen Fre.	109.0	107.0	216.0	
	Faal.Süre içi %	50.5	49.5	100.0	
	Ayrı Muh. Br. içi %	100.0	100.0	100.0	
	Toplam %	50.5	49.5	100.0	

Cevapların Ortalama ve Standart Sapmaları

Ankete verilen cevapların ortalama ve standart sapmaları küçükten büyüğe sıralı olarak Tablo 15’te gösterilmektedir. Ankete verilen cevapların ortalama değerleri incelendiğinde; “Muhasebecimizi işinde deneyimli olduğu için seçtik.”, “Muhasebecimizi işini doğru yaptığı için seçtik.” ve “Muhasebecimizi etik ilkelere bağlı olduğunu düşündüğümüz için seçtik.” değişkenlerinin ortalamalarının 4 ve üzeri olduğu ve bu değişkenlere ait ortalamaların standart sapmalarının 0.97 ile 0.83 arasında değiştiği görülmektedir. Ankette 5’li likert ölçek kullanıldığı düşünülürse, ankete katılanların bu değişkenlerde sunulan ifadelerle yüksek oranda katıldıkları;

“Muhasebecimizi az ücret talep ettiği için seçtik.”, “Muhasebecimizi meslek sınavından yüksek not aldığı için seçtik.”, Muhasebecimizi yakıнымız olduğu için seçtik.”, Muhasebecimizi işyeri yakın olduğu için seçtik.”, “Muhasebecimizi daha az vergi borcu çıkarttığı için seçtik.”, “Muhasebecimizi sektörde yeni olduğu için seçtik.” ve “Muhasebecimizi fiziksel özelliklerinden dolayı seçtik.” değişkenlerinin ortalamalarının 3’ün altında olduğu ve değişkenlerin standart sapmalarının 1,48 ile 1,38 arasında olduğu görülmektedir. Böylece işletme yöneticilerinin bu yedi değişkendeki ifadelerle katılmadıkları sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 14: Faaliyet Süresi – Ayrı Maliyet-Yönetim Muh.Brimi Çapraz Tablo

		Ayrı Mal.Yön.Muh.Br.		Toplam	
		1,00	2,00		
Faaliyet Süresi	1-4 yıl	Frekans	5	59	64
		Beklenen Fre.	8.6	55.4	64.0
		Faal.Süre içi %	7.8	92.2	100.0
		Ayrı M.Y.M. Br. içi %	17.2	31.6	29.6
		Toplam %	2.3	27.3	29.6
	5-9 yıl	Frekans	10	61	71
		Beklenen Fre.	9.5	61.5	71.0
		Faal.Süre içi %	14.1	85.9	100.0
		Ayrı M.Y.M. Br. içi %	34.5	32.6	32.9
		Toplam %	4.6	28.2	32.9
	10-14 yıl	Frekans	7	42	49
		Beklenen Fre.	6.6	42.4	49.0
		Faal.Süre içi %	14.3	85.7	100.0
		Ayrı M.Y.M. Br. içi %	24.1	22.5	22.7
		Toplam %	3.2	19.4	22.7
	15 yıl üzeri	Frekans	7	25	32
		Beklenen Fre.	4.3	27.7	32.0
		Faal.Süre içi %	21.9	78.1	100.0
		Ayrı M.Y.M. Br. içi %	24.1	13.4	14.8
		Toplam %	3.2	11.6	14.8
Toplam	Frekans	29	187	216	
	Beklenen Fre.	29.0	187.0	216.0	
	Faal.Süre içi %	13.4	86.6	100.0	
	Ayrı M.Y.M. Br. içi %	100.0	100.0	100.0	
	Toplam %	13.4	86.6	100.0	

“Muhasebecimizi değişmeleri takip ettiği için seçtik.”, “Muhasebecimizi güler yüzlü olduğu için seçtik.”, “Muhasebecimizi vergimizi tam hesapladığı için seçtik.”, “Muhasebecimizi değişen kanunları bize bildirebileceği için seçtik.”, “Muhasebecimizi yönetimde bize yardımcı olabileceğini düşündüğümüz için seçtik.”, “Muhasebecimizi ismi duyulmuş birisi olduğu için seçtik.”, “Muhasebecimizi çeşitli alanlarda sertifikası olduğu için seçtik.”, “Muhasebecimizi yabancı dil bildiği için seçtik.”, “Muhasebecimizi okulunu iyi bir dereceyle bitirdiği için seçtik.” ve “Muhasebecimizi arkadaşımız önerdiği için seçtik.” seçeneklerinin 4’ten küçük ve 3’ten büyük olduğu görülmektedir. Bu değişkenlerin ortalamalarının standart sapmaları ise 1.57 ile 1.08 arasındadır. Buradan elde edilen sonuçlara göre işletme yöneticilerinin bu değişkenlere katılmama ağırlıklı düşündükleri sonucu elde edilmektedir.

Tablo 15: Ortalama ve Standart Sapmaları

Muhasebeci Seçim Kriterleri	Frekans	Ortalama	Standart Sapma
Muhasebecimizi işinde deneyimli olduğu için seçtik.	311	4.25	0.83
Muhasebecimizi işini doğru yaptığı için seçtik.	314	4.22	0.95
Muhasebecimizi etik ilkelere bağlı olduğunu düşündüğümüz için seçtik.	313	4.06	0.97
Muhasebecimizi değişmeleri takip ettiği için seçtik.	313	3.93	1.08
Muhasebecimizi güler yüzlü olduğu için seçtik.	312	3.68	1.13
Muhasebecimizi vergimizi tam hesapladığı için seçtik.	313	3.67	1.25
Muhasebecimizi değişen kanunları bize bildirebileceği için seçtik.	312	3.62	1.39
Muhasebecimizi yönetimde bize yardımcı olabileceğini düşündüğümüz için seçtik.	311	3.53	1.23
Muhasebecimizi ismi duyulmuş birisi olduğu için seçtik.	312	3.42	1.31
Muhasebecimizi çeşitli alanlarda sertifikası olduğu için seçtik.	312	3.22	1.48
Muhasebecimizi yabancı dil bildiği için seçtik.	311	3.21	1.57
Muhasebecimizi okulunu iyi bir dereceyle bitirdiği için seçtik.	313	3.11	1.51
Muhasebecimizi arkadaşımız önerdiği için seçtik.	311	3.05	1.37
Muhasebecimizi az ücret talep ettiği için seçtik.	313	2.97	1.48
Muhasebecimizi meslek sınavından yüksek not aldığı için seçtik.	311	2.85	1.48
Muhasebecimizi yakıнымız olduğu için seçtik.	304	2.79	1.47
Muhasebecimizi işyeri yakın olduğu için seçtik.	313	2.75	1.44
Muhasebecimizi daha az vergi borcu çıkarttığı için seçtik.	313	2.60	1.44
Muhasebecimizi sektörde yeni olduğu için seçtik.	308	2.55	1.38
Muhasebecimizi fiziksel özelliklerinden dolayı seçtik.	311	2.41	1.42

Faktör Analizi

Faktör analizinde amaç çok sayıdaki maddenin daha az sayıda faktörle ifade edilmesidir. Bu yüzden faktör analizi, bir ölçekteki maddelerin bir birini dışta tutan daha az sayıda grüplara-faktörlere ayrılıp ayrılmadığını görmek için, yani madde indirgeme amacıyla uygulanır. Faktör analizinde “aynı maddelerle ölçülen faktör, maddelerin içeriğine göre isimlendirilir.” (Balci, 1997, s.126). Bu faktörlerden her biri ölçmedeki kuramsal yapıyı ifade eder.

Çalışmamızda faktör analizine anketimizdeki 20 değişkenle başladık. Analiz esnasında “Muhasebecimizi vergimizi tam hesapladığı için seçtik.” değişkeni faktör güvenilirliğini düşürdüğü gerekçesiyle elenmiştir. Ayrıca “Muhasebecimizi güler yüzlü olduğu için seçtik.” ve “Muhasebecimizi fiziksel özelliklerinden dolayı seçtik.” değişkenleri bileşen döndürme matrisi hazırlanırken düşük ve birkaç faktörde birbirine yakın değerler alması sebebiyle kullanılacak değişkenlerden çıkartılmıştır. Daha sonra kalan 17 değişkenle faktör analizi ve güvenilirlik analizleri tekrar yapılmıştır.

Tablo 16 faktör analizi ve güvenilirlik analizi sonuçlarını özetler. Tabloda her bir faktöre dahil olan değişkenler ile bunların faktör ağırlıkları ile her bir faktörün açıklayıcılığı ve Cronbach alpha katsayıları ve KMO ve sig. değeri ile toplam faktör açıklayıcılığı ve toplam güvenilirliği sunulmuştur.

Faktör analizi dört temel aşamada gerçekleştirilmektedir. Bunlar verilerin faktör analizi için uygunluğunun değerlendirilmesi, faktörlerin elde edilmesi, faktörlerin rotasyonu ve faktörlerin isimlendirilmesidir (Kalaycı vd. 2006, s.321). Veri setinin faktör analizine uygun olup olmadığını değerlendirmek amacıyla üç yöntem kullanılmaktadır. Bunlar korelasyon matrisinin oluşturulması, Barlett testi, Kaiser-Meyer Olkin (KMO) testleridir. KMO örneklem yeterliliği ölçütü, gözlenen korelasyon katsayıları büyüklüğü ile kısmi korelasyon katsayılarının büyüklüğünü karşılaştıran bir indekstir. KMO oranının 0.5'in üzerinde olması gerekir (Kalaycı vd. 2006, s.322).

Tablo 16'dan da görüldüğü gibi çalışmamızda ulaştığımız KMO değeri 0.841'dir. Böylece veri setimizin faktör analizi için uygun olduğunu söyleyebiliriz. İkinci bakacağımız test Bartlett testidir. Bartlett testi değişkenler arasında yeterli oranda ilişki olup olmadığını gösterir. Eğer Bartlett testinin p değeri 0.05 anlamlılık derecesinden düşük ise değişkenler arasında faktör analizi için yeterli düzeyde bir ilişki vardır (Sipahi vd., 2008, s.79). Tabloda 16'da görüldüğü gibi Bartlett testi (Sig. Değeri) anlamlıdır. Bu demektir ki, değişkenler arasında yüksek korelasyonlar mevcuttur. Ayrıca veri setinin faktör analizi için uygun olup olmadığı korelasyon matrisi de belirler. Değişkenler arasında korelasyon katsayıları 0.30 ve üzerinde ise bu değişkenlerin yüksek olasılıkla faktörler oluşturabileceklerini gösterir (Kalaycı vd. 2006, s.328).

Tablo 16: İşletme Tutumları Faktör Analizi ve Güvenilirlik Analizleri

FAKTÖR	DEĞİŞKEN	FAKTÖR AĞIRLIĞI	FAKTÖRÜN AÇIKLAYICI LIĞI %	GÜVENİLİRLİK
EĞİTİM	Muhasebecimizi yabancı dil bildiği için seçtik.	0.873		
	Muhasebecimizi okulunu iyi bir dereceyle bitirdiği için seçtik.	0.843		
	Muhasebecimizi çeşitli alanlarda sertifikası olduğu için seçtik.	0.827		
	Muhasebecimizi meslek sınavından yüksek not aldığı için seçtik.	0.819	28.223	0.880
	Muhasebecimizi değişen kanunları bize bildirebileceği için seçtik.	0.658		
	Muhasebecimizi yönetimde bize yardımcı olabileceğini düşündüğümüz için seçtik.	0.526		
TOPLUMSAL DURUM	Muhasebecimizi işyeri yakın olduğu için seçtik.	0.810		
	Muhasebecimizi sektörde yeni olduğu için seçtik.	0.768		
	Muhasebecimizi arkadaşımız önerdiği için seçtik.	0.752	15.128	0.775
	Muhasebecimizi yakınımız olduğu için seçtik.	0.555		
	Muhasebecimizi ismi duyulmuş birisi olduğu için seçtik.	0.466		
KİŞİSEL ÖZELLİKLER	Muhasebecimizi işini doğru yaptığı için seçtik.	0.789		
	Muhasebecimizi etik (ahlaki) ilkelere bağlı olduğunu düşündüğümüz için seçtik.	0.704	10.670	0.715
	Muhasebecimizi işinde deneyimli olduğu için seçtik.	0.691		
	Muhasebecimizi değişmeleri takip ettiği için seçtik.	0.679		
PARASAL DURUM	Muhasebecimizi az ücret talep ettiği için seçtik.	0.768		
	Muhasebecimizi daha az vergi borcu çıkarttığı için seçtik.	0.651	6.250	0.393
		Kaiser Meyer Olkin Ölçek Geçerliliği :	0.841	
		Bartlett Küresellik Testi	Ki Kare :	1869.905
			Df :	136
			p değeri :	0.000
		Toplam Faktör Açıklayıcılığı :	60.272	
		Toplam Güvenilirlik :	0,819	

Çalışmamızda tüm değişkenlerin korelasyon katsayılarının 0.30 ve üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Böylece yine veri setimizin faktör analizi için uygun olduğu söylenebilir.

Faktör analizinde faktör sayısını belirlemek için değişik yöntemler vardır. Bunlardan ikisi, özdeğer (Eigenvalue) ve çizgi grafiği (scree plot)'dir. Özdeğer, hem faktörlerce açıklanan varyansı hesaplamada, hem de önemli faktör sayısına karar vermede dikkate alınan bir katsayıdır. Özdeğer, bir faktör tarafından açıklanan toplam varyansı temsil eder (Akgül ve Çevik, 2003, s.422). Faktör analizinin başlangıcında genel olarak özdeğeri 1 ya da 1'den daha büyük olan faktörler önemli faktörler olarak alınır. Ancak araştırmacı, analiz sonuçlarına göre bu eşik değeri arttırabilir (Büyüköztürk, 2007, s.125). Ayrıca faktörlerin özdeğerlerine dayalı olarak çizilen çizgi grafiği incelenir ve grafikte eğimin kaybolmaya başladığı noktanın işaret ettiği sayıda faktör belirlenebilir (Özdamar, 2004, s.247). Çalışmamızda

SPSS tarafından belirlenen 1 yada 1'den büyük faktör sayısı 4'tür. Ayrıca çizgi grafiğinden de faktör sayısı 4 olarak tespit edilmiştir.

Eğer Tablo 16 incelenirse birinci faktör toplam varyansın % 28.22'ünü, ikinci faktör % 15.13'ini, üçüncü faktör % 10.67'sini ve dördüncü faktör % 6.25'ini açıkladığı görülür. Böylece tüm faktörler birlikte toplam varyansın % 60.272'sini açıklamaktadır.

Bazen faktör analizinde orijinal faktör yüklerinden bilgi elde edilmesi zor olabilir. Bu nedenle faktör yapısını daha basit hale getirmek için onları belirli bir açı ile döndürmek uygun olur (Özdamar, 2004, s.254). Çalışmamızda varimax tekniğiyle orthogonal döndürme uygulanmıştır. Bu matris faktör analizinin nihai sonucudur. Faktörlerin değerlendirilmesinde bir değişkenin hangi faktör altında mutlak değer olarak büyük ağırlığa sahipse o değişken o faktör ile yakın ilişki içinde (Kalaycı vd. 2006, s.330) olduğu düşünülür. Çalışmamızda döndürülmüş faktör matrisi incelenmiş ve değişkenler faktörler altında gruplandırılarak dört faktör belirlenmiş ve isimlendirilmiştir. Bu faktörler ve faktör yükleri Tablo 16'da sunulmuştur.

“Muhasebecimizi yabancı dil bildiği için seçtik.”, “Muhasebecimizi okulunu iyi bir dereceyle bitirdiği için seçtik.”, “Muhasebecimizi çeşitli alanlarda sertifikası olduğu için seçtik.”, “Muhasebecimizi meslek sınavından yüksek not aldığı için seçtik.”, “Muhasebecimizi değişen kanunları bize bildirebileceği için seçtik.” ve “Muhasebecimizi yönetimde bize yardımcı olabileceğini düşündüğümüz için seçtik.” değişkenleri birinci faktör olarak belirlenmiştir. Bu faktör altında toplanan değişkenler incelenmiş ve faktörün “eğitim” olarak isimlendirilmesi kararlaştırılmıştır.

“Muhasebecimizi işyeri yakın olduğu için seçtik.”, “Muhasebecimizi sektörde yeni olduğu için seçtik.”, “Muhasebecimizi arkadaşımız önerdiği için seçtik.”, “Muhasebecimizi yakınımız olduğu için seçtik.” ve “Muhasebecimizi ismi duyulmuş birisi olduğu için seçtik.” değişkenleri ikinci faktörde toplanmıştır. Buna göre ikinci faktör “toplumsal durum” olarak adlandırılmıştır.

“Muhasebecimizi işini doğru yaptığı için seçtik.”, “Muhasebecimizi etik ilkelere bağlı olduğunu düşündüğümüz için seçtik.”, “Muhasebecimizi işinde deneyimli olduğu için seçtik.” ve “Muhasebecimizi değişmeleri takip ettiği için seçtik.” değişkenleri üçüncü faktör altında bir araya gelmiştir. Üçüncü faktör “kişisel özellikler” olarak adlandırılmıştır.

Dördüncü faktör “Muhasebecimizi az ücret talep ettiği için seçtik.” ve “Muhasebecimizi daha az vergi borcu çıkarttığı için seçtik.” değişkenlerinden oluşmuştur. Böylece son faktör “parasal konular” olarak adlandırılmıştır. Böylece kriz ortamında işletme yöneticilerinin muhasebeci seçimi konusunda eğitim, toplumsal durum, kişisel özellikler ve parasal konular olarak sınıflandırılmıştır.

Eğer her bir faktöre dahil olan değişkenlere ankete katılanlar tarafından verilen puanların ortalamaları incelenirse; eğitim faktöründe toplanan değişkenler toplanan değişkenler ve verilen puanların ortalamaları 2.85 ile 3.62 arasında iken, bu puanlar toplumsal durumda 2.75 ile 3.42, kişisel özelliklerde 3.93 ile 4.25 ve parasal durumlarda 2.60 ile 2.97 arasındadır. Buradan kişisel özellikler faktörünün ortalama puanlarının nispeten diğer faktörlere göre daha yüksek olduğunu görüyoruz. Böylece bu faktördeki değişkenlere katılım oranının diğer değişkenlere göre yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Bununla birlikte parasal konular olarak isimlendirdiğimiz faktör altındaki değişkenlere verilen puanların ortalaması diğerlerine göre daha düşüktür. Böylece bu faktöre katılım oranı da diğer faktörlere göre daha düşüktür.

Sonuç olarak işletme yöneticilerinin muhasebeci seçiminde kişisel özelliklere daha çok dikkat ettikleri ve parasal konuların önceliğinin diğer faktörlere göre daha az olduğunu söyleyebiliriz.

Güvenilirlik Analizi

Anketin güvenilirlik çalışması, iç tutarlık katsayı (Cronbach alpha) değerleri hesaplanarak yapılmıştır. İç tutarlılık güvenilirliği ölçmenin kavram veya göstergeyle ilişkilendirilmesi ile ilgilidir. Cronbach alfa katsayısı, ölçek içinde bulunan maddelerin iç tutarlılığının (homojenliğinin) bir ölçüsüdür. Alfa katsayısı ölçekte yer alan k sorunun varyansları toplamının genel varyansa oranlanması ile bulunan bir ağırlıklı standart değişim ortalamasıdır (Özdamar, 1997, s.493). Eğer ilgili ölçeğin alfa katsayısı yüksekse “bu ölçekte bulunan maddelerin o ölçüde birbirleriyle tutarlı

ve aynı özelliğin öğelerini yoklayan maddelerden oluştuğu ya da tüm maddelerin o ölçüde birlikte çalıştığı” (Alpar, 2003, s.381) şeklinde yorumlanır.

Çalışmamızda toplam faktör yüklerinin Cronbach alfa katsayısı 0.819 olarak hesaplanmıştır. Her bir faktörün Cronbach alfa katsayıları ise eğitimde 0.880, toplumsal durumda 0.775, kişisel özelliklerde 0.715 ve parasal özelliklerde 0.393 olarak hesaplanmıştır.¹ Sonuç olarak eğitim faktörünün yüksek derecede güvenilir bir ölçek olduğu görülmektedir. Diğer taraftan toplumsal durum ve kişisel özellikler faktörleri oldukça güvenilir ölçeklerdir. Ancak parasal özellikler faktörü güvenilir bir ölçek değildir. Bununla birlikte sosyal durumlar ve insanlar sürekli olarak değiştiklerinden sosyal bilimlerde ölçek güvenilirliği katsayısının 0.60’ın üzerine çıkması çok rastlanılan bir durum değildir ve 0.20 düzeyinde bir güvenilirlik tahmini bile önemli sayılabilecek pratik katkı sağlayabilecektir (Tavşancıl, 2002, s.36). Böylece, eğer çalışmadan elde edilecek fayda düşünülürse parasal durumlar faktörünün Cronbach alfa katsayısının düşük çıkması ihmal edilebilir. Ayrıca, toplam korelasyonla hiçbir değişkenin arasında negatif ilişki yoktur. Bu da ölçeğin toplanabilirliğinin bozulmadığının göstergesidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmamızda kriz ortamında işletme yöneticilerinin muhasebeci seçimi konusundaki tutumları araştırılmıştır. Araştırmanın ana kümesini ülkemizde faaliyet gösteren küçük ve orta büyüklükteki işletmeler oluşturmaktadır. Örnekleme çerçevesini ise Kütahya ilinde rassal olarak seçilen kobi niteliğindeki 500 işletme oluşturmaktadır. Örnekleme cevaplandırmaları için anketler dağıtılmış, bir süre sonra geri toplanmıştır. Geri dönen anket sayısı 340 ve kullanılabilir anket sayısı 318’dir. Böylece anket geri dönüş oranı yaklaşık % 64’tür.

Anketi cevaplayan işletmelerin demografik özellikleri incelendiğinde çoğunlukla ticaret işletmeleri oldukları ve anketi cevaplayanların çoğunlukla işletme çalışanı olduğu görülmektedir.

Güvenilirlik ve geçerlilik araştırmaları, faktör analizi analiz ve demografik özelliklerin incelenmesi, SPSS 17 programında yapılmıştır. KMO ve Bartlett testleri veri setimizin faktör analizi için uygun olduğunu göstermiştir. Çalışmamızda 4 faktör belirlenmiştir. Analizler sonucu elde edilen faktörler; faktör yüklerinin büyüklüklerine göre eğitim, toplumsal durum, kişisel özellikler ve parasal özelliklerdir.

Güvenilirlik analizlerinden elde edilen sonuçlara göre eğitim faktörünün yüksek derecede güvenilir, toplumsal durum ve kişisel özellikler faktörlerinin oldukça güvenilir ölçekler ve parasal özellikler ölçeğinin güvenilir bir ölçek olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Faktör analiziyle elde edilen her bir faktör altında toplanan değişkenlere cevaplayıcılar tarafından verilen puanların ortalamaları incelendiğimizde, faktör yükleri büyüklükleriyle benzer sonuçlar elde edilmiştir.

Sonuç olarak, işletme yöneticilerinin kriz ortamında muhasebeci seçimi konusundaki tutumları konusunda, kişisel özelliklere daha çok dikkat ettikleri ve parasal konuların önceliğinin diğer faktörlere göre daha az olduğunu söyleyebiliriz.

¹ Cronbach Alfa Katsayısına bağlı olarak ölçeğin güvenilirliği aşağıdaki gibi yorumlanır Kalaycı ve ark. (2006, s.405; Alpar, 2003, s.382):

0.00 ≤ α ≤ 0.40 ise ölçek güvenilir değildir,

0.40 ≤ α ≤ 0.60 ise ölçeğin güvenilirliği düşüktür,

0.60 ≤ α ≤ 0.80 ise ölçek oldukça güvenilirdir,

0.80 ≤ α ≤ 1.00 ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

KAYNAKÇA

- AKGÜL, A. ve ÇEVİK O. (2003). **İstatistiksel Analiz Teknikleri**. Ankara: Emek.
- ALPAR, R. (2003). **Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Yöntemlere Giriş I**. Ankara: Nobel.
- BALCI, A. (1997). **Sosyal Bilimlerde Araştırma**. Ankara: TDFO Bilgisayar-Yayıncılık San.Tic.Ltd.Şti.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2007). **Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- CHAWLA, S.C., KHAN, U.K. ve SMITH, M.S. (1993). "The Impact of Gender and Dress on the Choice of a Minority Certified Public Accountant for a Small Business.", **Journal of Business and Entrepreneurship**, 5: 117-126.
- KALAYCI, Ş. vd. (2006). **SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri**. İstanbul: Asil Yayın Dağıtım.
- MCDONOUGH, J.J. (1971). "The Accountant, Data Collection and Social Exchange", **The Accounting Review**, 46: 676-685.
- ÖZDAMAR, K. (1997). **Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi I**. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi.
- ÖZDAMAR, K. (2004). **Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi 2**. Eskişehir: Kaan.
- SCHAEFER, J., ve ZIMMER, M., (2003). "Professional Regulation and Labor Market Outcomes for Accountants: Evidence from the Current Population Survey, 1984-2000.", **Research in Accounting Regulation**, 16: 87-104.
- SCOFIELD, B., S., THOMAS, J.P., Jr., ve BAILEY, C.B.(2004). "An Empirical Reanalysis of the Selection-Socialization Hypothesis: A Research note". **Accounting, Organizations and Society**, 29: 543-563.
- SCOTT, M., E., WEEKES, D.J., ve TIDWELL, P.M. (1996). "The Effect of Qualifications and Membership of Professional Accounting Bodies on the Individual's Choice of Accountants", **Journal of Professional Services Marketing**, 14: 137-156.
- SİPAHİ, B. YURTKORU, E.S. ÇİNKO M. (2008). **Sosyal Bilimlerde SPSS'le Veri Analizi**. İstanbul: Beta.
- TAVŞANCIL, E. (2002). **Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi**. Ankara: Nobel.
- THOMPSON, L., S., (1997). "Ten Factors Necessary to the Choice of a Good Accountant.", **The CPA Journal**, 67: 15.

